

Mr. Joeki

U moet het mij niet kwalijk nemen, maar ik kan het niet laten allereerst iets te zeggen over een berichtje, dat ik dezer dagen in Het Parool las. Het is maar een klein stukje in het blad van 21 februari.

Het gaat over de gemeenteraad in Almelo en het luidt als volgt: „De Almelse gemeenteraad benoemde gisteravond mr. E. Brederveld, loco-secretaris van de gemeente Leiden, tot gemeente-secretaris van Almelo. Op de aanbeveling van het college van B. en W. kwam de benoemde als nummer twee voor. Nummer één was de heer C. P. van der Klooster, administrateur bij de provinciale griffie in Zwolle. Aan de benoeming was een besloten vergadering voorafgegaan, na opening waarvan de heer M. H. Scholten (P.v.d.A.), zei de benoeming, die in een stemverhouding 14—11 in het voordeel van nummer twee van de voordracht uitviel, te betreuren. Het heeft er veel van, aldus deze spreker, dat dit resultaat uit de bus is gekomen omdat nummer één van de aanbeveling een geestelijke stroming is toegedaan, die een gedeelte van de raadsleden niet welgevallig is. De heer Van der Klooster is lid van het Humanistisch Verbond. De benoemde is diaken van de gereformeerde kerk”.

Tot zover dit berichtje.

Ik weet niet wat U daarvan zegt. Ik ben geneigd te zeggen: „Eindelijk”. Want wij wisten allang, dat er hier en daar machten zijn, die proberen humanisten te weren. Alleen, dat gebeurt meestal helemaal in stilte, zonder dat er een haan naar kraait, zagezegd. En hier is het nu eens eindelijk een keer gebleken. Natuurlijk, men kan zeggen: gebleken? er is niets gebleken. De woordvoerder van de P.v.d.A. heeft alleen gezegd de benoeming zoals deze plaatsgevonden heeft, te betreuren omdat het er veel van heeft dat nummer één niet benoemd is vanwege zijn humanistische overtuiging. Dat is geen bewijs. Zeker niet. Maar het is wel heel toevallig. En ik zou wel eens willen weten wat er anders aan nummer één mankeerde, als het niet zijn humanisme was. Volgens B. en W. was hij in elk geval de geschiktste kandidaat.

Nee, hier durf ik wel te zeggen dat de Almelse raad met artikel 5 van onze grondwet als een vodge vuil papier heeft omgesprongen. Hij heeft gezegd: Ieder Nederlander is tot elke landsbediening benoembaar, maar dat geldt niet voor humanisten. De humanisten denken wel eens dat zij langzamerhand erkend worden als een groep ernstige, verantwoordelijke en hardwerkende Nederlanders. Maar dat is een vergissing. Zij zijn voor ons toch maar een soort tweede-rangs burgers, die men vooral goed moet laten voelen, dat ze niet meetellen, zolang wij in staat zijn geestelijke stromingen met onze politieke macht klein te houden. Dat heeft de Almelse raad stilzwijgend gezegd.

Zeker, zo achter de hand fluistert men er dan meestal nog wel wat bij. Men zegt dan bijvoorbeeld dat men van een humanist vreest dat hij niet soepel met andersdenkenden zal kunnen omgaan. Alsof een humanist niet zou weten dat hij als ambtenaar een dienaar is van de gehele bevolking. En daar komt dan nog bij dat juist zijn opvatting bij uitstek meebrengt andersdenkenden in hun overtuiging te respecteren. Dat doet hij ook en dat is nu juist iets wat van katholieken en protestanten lang niet altijd gezegd kan worden. Hier speelt ook de dwaze gedachte een rol dat humanisten in dit opzicht minder verdraagzaam zouden zijn dan niet-humanistische buiten-kerkelijken. Maar daar is nimmer iets van gebleken. Allicht niet, want wie zelf een positieve levensovertuiging heeft, weet juist daardoor wat overtuiging of geloof voor andersdenkenden te betekenen heeft.

Het is natuurlijk mooi dat mensen als professor Kramer, professor Van Ruler,

professor Bavink, professor Pompe, professor Tellegen, professor Weterman, om een paar zeer vooraanstaanden te noemen met eerbiediging over het moderne humanisme denken en spreken. Dat betekent dat over een of twee generaties ook de mindere goden wel langzamerhand zullen gaan begrijpen waarom het eigenlijk gaat. Maar intussen wordt een voortreffelijk, een bescheiden man, die daadwerkelijk bewezen heeft zijn medemenssen met wijsheid te kunnen bijstaan, in Almelo buiten de deur gezet. Deze dorpspolitiek is een klap in het gezicht van de humanisten en buitenkerkelijken. Ook U, hoort blijkbaar tot dat slag Nederlanders, dat men in Almelo en elders liever niet op verantwoordelijke posten ziet, ook al horen ministers, kamerleden, gedeputeerden, wethouders en raadslieden ertoe. Dat weet U nu. Ik vraag me alleen af of dit geen aanleiding moet zijn voor hen die nu al zolang de kat uit de boom kijken, om de knoop door te hakken en het humanisme te versterken door hun lidmaatschap van het Humanistisch Verbond. Want duidelijker dan ooit is weer gebleken dat het niet alleen om argumenten gaat, maar evenzeer om invloed. Daarvoor hebben we ook U nodig.

Misschien vindt U de contributie te hoog? Vijf en tachtig cent tot vier gulden vijf en twintig per maand, al naar het inkomen. Of twee dubbeltjes tot een gulden per week.

Daar wilde ik nu juist iets over zeggen. Maar weest U gerust. Het wordt denk ik, heel iets anders dan U nu verwacht. U heeft u natuurlijk al afgevraagd wat de titel toch wel te betekenen zou hebben: Mr. Iseki. Wat moet dat nu, zult U gedacht hebben. Kijk, dat zit zo. Mr. Iseki, was de enige Japanse deelnemer aan het internationale humanistische congres, deze zomer in Londen, die rechtstreeks uit Japan kwam. Hij sprak haast geen Engels of een andere Europese taal. Hij was daar doodalleen met een zelf-opgestelde verklaring in zijn zak. In deze verklaring, die werd voorgelezen door een lid uit India, vertelt hij hoe hij de vele moeilijkheden met de regering over de benodigde papieren voor zijn reis had overwonnen, hoe hij de dure reis geheel zelf bekostigd had, van het geld dat hij had opgespaard om zijn kinderen te laten studeren en hoe hij zich al die offers had getroost omdat hij voelde dat hij, in het belang van ons hele nageslacht de wereld moest waarschuwen voor de rampzalige gevolgen van de ontwikkeling van de kernwapens. Zijn zuster was gedood bij de bomaanslag op Hiroshima, haar kinderen hadden lichamelijk jaren geleden onder de gevolgen van de aanslag. Hijzelf had de ellende van de aanslag met eigen ogen aanschouwd.

Hij sprak van de angst van het Japanse volk, dat leeft van rijst en vis, dat zijn voedsel wordt vergiftigd door de radio-actieve straling, die mogelijk het gevolg is van de steeds herhaalde proeven met kernwapenen. Ieder mens zal de egoïstische drijfveren in zichzelf moeten bestrijden om tot een vrediger wereld te kunnen komen. Dat was het humanistische getuigenis, waarvoor hij zijn wereldreis had ondernomen. Hij wekte het congres op vast besloten te zijn de uiterste krachten in te spannen om een eind te maken aan de dreiging van de kernwapens en te strijden voor een wereld waarin vrede heerst, opdat het humanisme niet zal worden „een schreeuw in de duisternis”.

Als men dit zo hoort, komen er verschillende gedachten in ons op. U weet dat het congres besloten heeft een poging te wagen om deskundigen op ieder gebied, ook op politiek gebied, over de gehele wereld, bijeen te roepen om als het kan ons allemaal een stap verder te brengen naar een antwoord op de afschuwelijke uitdaging van onze wereld. Maar ik heb me ook niet los kunnen maken van de stille figuur van deze Mr. Iseki, van de vraag wat ik van hem denken moest. Klinkt het haast niet overspannen om zulke offers te brengen als hij deed, om een congres bij te wonen, waarvan niemand toch wonderen verwachten kan? Of is het toch een maning aan ons. Om te beseffen hoe ontzaglijk veel tallozen verachten van de bezieling der menselijkheid die in het humanisme vorm gekregen heeft? Is deze roep van de andere kant van de aarde niet een appèl aan allen die wel eens moedeloos dreigen te worden, om te beseffen wat een kostbaar goed zij met hun humanisme in hun handen houden? En is het niet vooral een oproep om iets met dat humanisme te doen?

Maar wat doe je er dan mee, met dat humanisme. Ik dacht, altijd weer trachten los te breken uit de sleur, uit de glansloosheid van de routine dingen, uit het automatisme van de achteloosheid. Het humanisme, dat doet ons steeds weer ontwaken tot het besef dat wij het zijn die van het leven hier en nu iets te maken hebben, wat er ook ontmoedigends, vermoeiends en wanhopigs zijn mag in de werkelijkheid om ons heen. En je doet er dit mee, dat je op die manier het bestaan de moeite waard maakt. Voor jezelf en voor anderen. Je opent ermee je eigen ogen en oren, en je eigen hart voor het tekort, voor het leed, en voor het verlangen, dat we allemaal meedragen. En het leert je, juist dat verlangen niet

te vergeten. Dat is de bron van alle praktische activiteit die echt menselijk is. In het dagelijks leven, en in de wereldpolitiek. Het houdt in ons levend de samenhang van verwondering en nuchterheid, eerbiediging en vastberadenheid, toewijding en bescheidenheid, waaruit het humanist-zijn blijken moet in de opvoeding van onze kinderen, in de omgang in en buiten het gezin, in het burger zijn van ons volk en de wereld. Ik geloof dat je daarmee iets doet, zelfs daarmee juist dat doet wat werkelijk praktisch is in een fantasieloze wereld.

Ik weet zeker dat Van der Klooster deze overtuiging niet had willen inruilen voor een mooie baan in Almelo. Maar ik ben wel benieuwd wat u doet. Nee, ik ga nu echt niet spreken van offers. Die brengen anderen voor ons. Wij hoeven niet anders te doen dan die anderen niet te beschamen. Niet anders dan de roep te beantwoorden, die van over de wereld tot ons klinkt. Door, zoals mr. Iseki zei, ons los te maken van zelfzucht en gezamenlijk de uiterste krachten in te spannen, opdat het humanisme niet zal worden „een schreeuw in de duisternis”. Dat is gezegd tot mij en ik probeer mijn best te doen. Het is ook gezegd tot U. Wilt U er even aandachtig bij stilstaan? Daarvoor wil ik U dan met recht dank zeggen.

Dr. J. P. van Praag

Lezingen voor de radio

- 3 maart (AVRO) 15.15 uur: Dr. L. van Gelder
De opvoeding en het gezin
- 9 maart (VARA) 9.45 uur: H. G. Cannegieter
„Ik ben nu eenmaal zo”
- 16 maart (VARA) 9.45 uur: W. C. Koppenberg
„Levensvreugde”
- 23 maart (VARA) 9.45 uur: Prof. Dr. L. G. van der Wal
Eenvoudige recepten
- 14 april (AVRO) 15.15 uur: Dr. L. van Gelder
De opvoeding in de school
- 12 mei (AVRO) 15.15 uur: Dr. L. van Gelder
De opvoeding in de jeugdbeweging

De tekst van deze lezingen is verkrijgbaar bij het Humanistisch Verbond, Oude Gracht 152, Utrecht door storting of overschrijving op giro nr. 30.49.60 of door insluiting van f 0,25 aan geldige postzegels.

HET WOORD VAN DE WEEK

2 maart 1958

VERSCHIJNT WEKELIJKS

11e jaargang nr. 9

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer

Mevrouw

Mijnheer

W
DUTCH WINTER
ROOSEVELTLAAN 143
AMSTERDAM - 7 2-10

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Oudegracht 152, Utrecht

De teksten van de 4 lezingen

„KINDEREN VRAGEN”

uitgesproken voor de AVRO-microfoon door

MEVROUW A. GROENMAN-DEINUM

zijn verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152 te Utrecht, tegen 25 cent per lezing.

Betaling per giro, nr. 304960, of door het plakken van f 1,— extra port aan geldige postzegels op een briefkaart.

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie: Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, Postgiro 304960.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— p. j., buitenland f 4,60 p. j., losse nummers f 0,25.